

Akik előttünk jártak

Barabás Ábel (1877–1915)

Barabás Ábelről, a kolozsvári Unitárius Kollégium 1903 óta magyar és német nyelvet tanító tanáráról ma már csak kevesen tudják, hogy irodalmi tevékenysége kirajzolta a költészetre is.

Barabás 1877. augusztus 19-én született Verespatakon. Apja Sándor, a kántor-tanítói fizetésből kilenc gyermeket nevelt föl. Közülük a legidősebb – egyben a többiek támasza is – Ábel volt. Elemi tanulmányait Verespatakon, középiskolai tanulmányait Kolozsvárt végezte és az itteni Tudományegyetemen szerezte meg tanári oklevelét.

Diákkoráról, iskolai éveiről nem sok ismerettel rendelkezünk. Mindössze annyit tudunk, hogy már diákkorában önfenntartó volt és anyagiakkal is segítette testvéreit.

A korabeli tanulók iskolai életét az E. K. Tanács által hozott törvények szabályozták. Ezek szerint az iskolai év három időszakra oszlott. Az első karácsonyig, a második húsvéig, a harmadik az iskolai év végéig tartott. Újat jelentett a gimnáziumot megelőző tanulmányok igazolása, a magántanítás idejének szabályozása, „tudósítói könyv”, majd bizonyítvány kiadása, a tandíj kategorizálása és a büntetések módosítása. Ezek vonatkoztak Barabás Ábelre is.

Barabás középiskolai tanulmányai idején igazgató volt a Göttingenben és Londonban tanult Benczédi Gergely és a „tanári székre” Nyugaton gyűjtőutat tett Kovács János. Tanárai voltak a martineau-i eszméket valló Péterfi Dénes, a bécsi egyetemen doktorált Bartók István, és a később Pancsovára távozó Péterfi Lajos. Az egyetemen nagy hatást gyakorolt rá a Goethe- és a Petőfi-kultusz terjesztője, Meltz Hugó és Szécsi Károly, valamint Bálint Gábor, az eszperantó nyelv magyarországi úttörője.

Barabás tanulmányai végeztével, 1896-tól négy évig az Ellenzék szerkesztőségén, majd egy évig a kolozsvári Nemzeti Színház dramaturgjaként dolgozott. 1902-ben doktorált. Doktori értekezését Vas Gerebenről írta. Az 1903-as évet utazással töltötte el. Ez év szeptemberétől pedig a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára volt. Az Unitárius Közlöny szerint (1891. 182. old.) azonban előbb a temesvári állami Főreáliskolában tanított, de tanári pályáját megelőzőleg több évig az abrudbányai egyházközösségben lelkesítő szolgálatot végzett.

A tanítványaihoz való viszonyáról nincs ismeretünk. Volt tanítványának – az akkor még csak orvosnövendék – Engel Rudolfnak Barabás temetésén mondott búcsúja szerint – tanítványai szerették és becsülték. Nagyra értékelték értelmének fényét, szívének melegét és költői lelkének lángolását. Barabás a Teológián német nyelvet tanított, a debreceni Egyetemen magántanárságra pályázott, de a „kálvinista Rómában” – a kor felekezeti ellenségeskedései miatt, e kísérlete nem járt sikerrel.

Barabás életrajzírói nyolc németországi és két ausztriai tanulmányútról számoltak be. Ezen utak költségeit részben az állam, részben az egyház vállalta fel, de a legtöbb útját tanári fizetéséből fedezte. Legtöbbször Weimarban fordult meg, ahol a nagy német költő, Goethe életét és munkáit tanulmányozta. A német filozófusok közül Nietzsche fordított nagy figyelmet. Munkáiban Petőfi hatását vélte fölfedezni. Goethe tanulmányaira a Kisfaludy Társaság figyelt fel. Ezt bizonyítandó 1911-ben megbízta Goethe életrajzának megírásával. A német irodalomban való jártasságát 80 német és angol nyelven megjelent tanulmánya bizonyította.

A magyar irodalom nagyjai közül Petőfivel és Vas Gerebennel foglalkozott. Kisebbségi terjedelmű Petőfi-tanulmányok után mutatta be azt a Petőfit, akinek helyét elsőként jelölte meg a magyar- és a világirodalomban. É Petőfi életrajzban – olvashatjuk az Unitárius Egyházban (1915. 135. old.) – „a költő lírai szellemét és a magyar nemzetiségben

gyökerező sajátosságait világította meg.” A Franklin Társulat kiadásában megjelent munkáról a Pesti Hírlap és a Vasárnapi Ujság közölt figyelemre méltó kritikát.

Vas Gerebenről írt doktori értekezését az Athenaeum Könyvnyomda adta ki (1903). A munkában Barabás önálló beállítottságát mutatta meg.

Említett tanulmányain kívül ismert „Eszperantó világnyelv” című könyve, melyben – Bálint Gábor hatása alatt – az „új világnyelv” jelentőségét mutatta be.

Mint műfordító Turgenev Kegyelemkenyér című színművével jelentkezett. Ezt a budapesti Nemzeti Színház mutatta be 1902. február 2-án, Lefordította Csehov elbeszéléseit, de fordított Nietzsche-től és másoktól is. Ilyen irányú munkásságát dr. Kiss Ernő mutatta be az 1914. évi kolozsvári Unitárius Kollégium Értesítőjében. Bár Barabás gazdag tollú irodalmárként volt ismert, a hazai Irodalmi Társaságok elzárkóztak tagjait közé sorlásától. A Petőfi-társaságban került bemutatásra költészete és a Társaság felfigyelt tanulmányaira, a tagjai sorába való felvételtől megfélekedett. E mulasztását többen irodalmi munkásságának alapos és kellő ismerete hiányával indokolták.

Barabás a költészetben 1906-ban jelent meg Felhők című kötetével, mely Endrődy Sándor és Ferenczi Zoltán szerkesztésében a Petőfi Könyvtár IV. köteteként jelent meg. A kötetet az Unitárius Közlönyben Boros György mutatta be. (1909. 64. old.) Bírálataiban a 66 darab verset „sziklákról lehullott törmelékhez” hasonlította, melynek értékét a szemcsékben rejtőző csillámok adták. A verseket – szerinte – nagy tájékozottság jellemezte.

Második verseskötetét 1915-ben a Franklin Társulat – a szerző halála után – adta ki. A kötetet a Hét című lap 29-ik száma ismertette. E szerint Barabás verseiben maró és kíméletlen gúnnyal ostromozta az angol kalmárságot, a francia erkölcsöket és az olasz hitszegést. Védte a vitéz katonáinkat. Az imádságig magasított értéssel kérte Istent, hogy segítse őket. Versei az egyházi lapokon kívül a Magyar-török Almanachban, a Hétben, a Pesti Hírlapban, a Budapesti Hírlapban, a Kolozsvári Hírlapban, a Pesti Naplóban jelentek meg. A Kiss Ernő által készített statisztika szerint (Kolozsvári Unitárius Kollégium Ért. 1914) Barabás 10 önálló munkával, 102 cikkel és tanulmánnyal, 13 költeménnyel, 7 műfordítással gazdagította irodalmunkat.

Több előadást tartott a Dávid Ferenc Egyletben. Sem tanári, sem irodalmi működése nem nyert kellő elismerést. Az Ország-Világ című lap XXXIX. évf. 25. száma arcképét és életrajzát közölte, iskolája pedig a „Berde Móza tanári jutalomban” részesítette.

Gulyás Pál szerint Barabás a szellem embere volt. Erős fantáziával törekedett az ismeretek megújítására. Olyan tehetség volt, aki a kritikát nem vette szívére. Szívós akarral közömbösítette annak támadásait. A családban, az iskolában, a társadalomban emberszeretőnek és nemeslelkűnek bizonyult. Kerülte a szélsőségeket. Gál Kelemen szerint (Unitárius Egyház 1915. június 15. 92. old.) nagy szorgalommal, pihenést nem ismerő munkássággal gyarapította az irodalmat. Goethével mondotta: Munkálkodom a napi munkámon, mely nagy boldogság, ha be is végezhetem.

A kolozsvári Házsongárdi temetőben az egyház részéről Vári Albert, az Országos Középiskolai Tanáregyesület nevében Bíró Vencel, a tanítványok nevében Borsai Andor és Engel Rudolf búcsúztatta. A Neuer Pester Journal Barabásról mint évek óta megbecsült munkatársáról emlékezett meg.

Lapunk születésének 127-ik, halálának 89-ik évében újítja meg emlékezetét.

Kelemen Miklós